

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Poznań, dnia 23 maja 2017 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu XVIII Wydział Cywilny w następującym składzie:

Przewodniczący: SSO Agnieszka Śliwa

Protokolant: st. sekr. sąd. Maria Kaczmarek

po rozpoznaniu w dniu 16 maja 2017 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa Z. W.

przeciwko Ł. B.

o uznanie umowy za bezskuteczną

1. Uznaje za bezskuteczną w stosunku do powoda Z. W., w celu zaspokojenia wierzytelności powoda wobec S. A. w kwocie 393.000 zł stwierdzonej nakazem zapłaty wydanym w dniu 29 grudnia 2014 r. w postępowaniu upominawczym przez Sąd Okręgowy w Poznaniu w sprawie o sygnaturze akt XII Nc 276/14, umowę sprzedaży zawartą w dniu 7 sierpnia 2014 r. pomiędzy S. A. a pozwanym Ł. B. w części dotyczącej nieruchomości położonej w miejscowości G., gmina D., dla której Sąd Rejonowy w Szamotułach prowadzi księgę wieczystą nr Kw (...) oraz nieruchomości położonej w miejscowości G., gmina D., dla której Sąd Rejonowy w Szamotułach prowadzi księgę wieczystą nr Kw (...).
2. W pozostałym zakresie postępowanie umarza.
3. Koszty procesu wzajemnie znosi między stronami.
4. Nakazuje ściągnąć od pozwanego Ł. B. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Poznaniu kwotę 13.100 zł nieuiszczonych kosztów sądowych.

SSO Agnieszka Śliwa

UZASADNIENIE

Powód wniósł pozew o uznanie za bezskuteczną w stosunku do niego umowy sprzedaży zawartej dnia 7 sierpnia 2014 r. między Ł. B. i S. A. przed notariuszem H. J. numer rep. A. 1148/2014, na podstawie której pozwany nabył własność nieruchomości położonych w miejscowości G., dla których Sąd Rejonowy w Szamotułach prowadzi księgi wieczyste nr (...), jako dokonanych z pokrzywdzeniem powoda, któremu przysługuje wierzytelność w kwocie 393.000 zł objęta prawomocnym i opatrzonym klauzulą wykonalności nakazem zapłaty wydanym w dniu 29 grudnia 2014 r.

W uzasadnieniu swojego stanowiska powód wskazał, że jest wierzycielem dłużnika S. A. z tytułu umowy pożyczki z dnia 1 sierpnia 2013 r. na kwotę 393.000 zł, która miała być zwrócona do dnia 31 października 2013 r., a wierzytelność została stwierdzona prawomocnym nakazem zapłaty Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 29 grudnia 2014 r. Powód wskazał, że z uwagi na brak zapłaty skierował sprawę do postępowania egzekucyjnego, prowadzonego przez komornika sądowego W. S. pod sygn. Km 1125/15, w ramach którego nie udało się wyegzekwować jakichkolwiek należności, w tym z egzekucji z nieruchomości objętych pozwem, bowiem okazało się, że stanowią własność pozwanego a nie dłużnika, a nadto z nieruchomości o nr kw (...), gdyż jego właścicielem okazała się M. A.. (...) zostały zbyte, mimo

ich zajęcia w postępowaniu egzekucyjnym. Nadto do egzekucji z nieruchomości o nr kw (...) przyłączali się kolejni wierzyciele. Powód zaznaczył, że dłużnik był właścicielem jeszcze siedmiu innych nieruchomości o kw (...), (...), (...), (...), (...), (...), (...), które umową darowizny z dnia 18 grudnia 2014 r. przeniósł wraz z żoną na córkę M. A.. Powód wskazał też, że pozwany po nabyciu nieruchomości o kw nr (...) obciążył ją służebnością przejazdu i przechodu na rzecz każdorazowego właściciela działki nr (...), co wpłynęło na wartość nieruchomości. Zdaniem powoda w wyniku zaskarżonej w niniejszym postępowaniu umowy sprzedaży oraz umowy darowizny na rzecz córki, dłużnik stał się niewypłacalny lub stał się niewypłacalny w większym stopniu niż uprzednio. W ocenie powoda dokonana przez dłużnika z pozwanym czynność miała na celu pokrzywdzenie wierzycieli, o czym pozwany wiedział. Cena sprzedaży trzech nieruchomości ustalona została na kwotę 10.000 zł, a więc poniżej wartości rynkowej, co powinno wzbudzić czujność pozwanego. W działach III ich ksiąg wieczystych wpisane były ostrzeżenia o toczącej się egzekucji. Przy tym pozwany oraz dłużnik znają się i pozwany w chwili zawierania umowy znał sytuację finansową dłużnika. Zdaniem powoda pozwany jest w tych okolicznościach osobą bliską dłużnika.

Pozwany w odpowiedzi na pozew wniósł o oddalenie powództwa. Pozwany zarzucił, że dłużnik zaspokoił roszczenie powoda, co wynika z zapisu na kopii umowy pożyczki. Zdaniem pozwanego zaskarżona czynność nie pokrzywdziła wierzyciela, gdyż nieruchomości stanowiły już wówczas przedmiot zajęcia komorniczego i dlatego nie udaremniły egzekucji. Dodatkowo nieruchomości te jeszcze przez zawarciem umowy pożyczki między powodem a dłużnikiem były już obciążone hipotekami. Zdaniem pozwanego ustalona cena 10.000 zł była adekwatna do wartości nieruchomości z uwagi na ich zajęcie w postępowaniach egzekucyjnych oraz obciążenia hipoteczne. Zaprzeczył też, aby on i dłużnik byli osobami bliskimi, podnosząc, że znają się tylko z widzenia, a kontakty handlowe utrzymywali około 15 lat przed zawarciem kwestionowanej umowy.

Na rozprawie w dniu 16 maja 2017 r. pozwany złożył oświadczenie o częściowym uznaniu żądania pozwu, tj.: co do uznania za bezskuteczną umowy sprzedaży z dnia 7 sierpnia 2014 r. w zakresie przeniesienia własności nieruchomości gruntowej położonej w miejscowości G., gmina D., powiat (...), dla której Sąd Rejonowy w Szamotułach prowadzi księgę wieczystą o nr kw (...) oraz uznania za bezskuteczną ww. umowy w zakresie przeniesienia własności nieruchomości gruntowej położonej w miejscowości G., gmina D., powiat (...), dla której Sąd Rejonowy w Szamotułach prowadzi księgę wieczystą o nr kw (...) (punkt 1 ppkt b i c pozwu). Jednocześnie powód, przy zgodzie pozwanego, cofnął pozew w zakresie żądania uznania za bezskuteczną umowy sprzedaży z dnia 7 sierpnia 2014 r. w zakresie przeniesienia własności nieruchomości gruntowej położonej w miejscowości G., gmina D., powiat (...), dla której Sąd Rejonowy w Szamotułach prowadzi księgę wieczystą o nr kw (...) (punkt 1 ppkt a pozwu). Pełnomocnicy stron złożyli oświadczenie o wzajemnym zniesieniu kosztów zastępstwa procesowego. Pełnomocnik pozwanego wniósł nadto o nieobciążanie pozwanego nieuiszczonymi kosztami sądowymi.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 1 sierpnia 2013 r. w D. powód Z. W. zawarł jako pożyczkodawca ze S. A. jako pożyczkobiorcą umowę pożyczki na kwotę 393.000 zł. Kwota pożyczki została pożyczkobiorcy wydana. Pożyczka miała zostać zwrócona wraz z odsetkami do dnia 31 października 2013 r.

Wobec braku spłaty pożyczki powód złożył w Sądzie Okręgowym w Poznaniu pozew o zapłatę. Sąd Okręgowy w Poznaniu w sprawie o sygnaturze akt XII Nc 276/14 nakazem zapłaty z dnia 29 grudnia 2014 r. zasądził na rzecz powoda od S. A. kwotę 393.000 zł oraz kwotę 4.913 zł tytułem zwrotu kosztów procesu. Nakaz zapłaty jest prawomocny i została mu nadana klauzula wykonalności.

Dowód: umowa pożyczki k. 15, nakaz zapłaty z klauzulą wykonalności k. 16-17, 598-599, zeznania powoda k. 675v w zw. z k. 470v-471

Następnie powód skierował sprawę na drogę postępowania egzekucyjnego, prowadzonego pod sygn. akt Km 1125/15 przez Komornika Sądowego W. S., w którym to nie udało się wyegzekwować od dłużnika jakiegokolwiek należności. W toku postępowania egzekucyjnego powód domagał się przeprowadzenia egzekucji z nieruchomości należących do S. A., w tym w dniu 20 kwietnia 2015 r. wniósł o wpis do ksiąg wieczystych przyłączenia się do egzekucji z

nieruchomości, dla których prowadzone są księgi wieczyste o numerach: (...), (...), (...) oraz (...). Sąd Rejonowy w Szamotułach postanowieniami z dnia 18 czerwca 2015 r. oddalił wnioski powoda o przyłączenie do egzekucji z nieruchomości wskazując, iż S. A. nie figuruje jako właściciel wskazanych przez powoda nieruchomości, a zgodnie z treścią wskazanych ksiąg wieczystych jako właściciel nieruchomości o nr kw (...) w udziale 1/2 figuruje M. A., a jako właściciel nieruchomości o nr kw (...), (...) oraz (...) figuruje Ł. B.. W związku z tym Komornik Sądowy umorzył postępowanie egzekucyjne w tym zakresie.

Dowód: pismo k. 18, postanowienia k. 19-23,445, 446, 451, zawiadomienie k. 24-25, dokumenty z akt komorniczych k. 525-558, zeznania powoda k. 675v w zw. z k. 470v-471,

Umową sprzedaży z dnia 7 sierpnia 2014 r. zawartą w formie aktu notarialnego przed notariuszem H. J. prowadzącą Kancelarię Notarialną w P. (nr rep. A 1148/2014) dłużnik S. A. dokonał przeniesienia w drodze umowy sprzedaży na rzecz Ł. B. własności nieruchomości, dla których Sąd Rejonowy w Szamotułach prowadzi księgi wieczyste numer (...) za łączną kwotę 10.000 zł. W czasie zawierania umowy w księgach wieczystych nieruchomości figurowały hipoteki zabezpieczające liczne zobowiązania dłużnika i informacje o wszczęciu postępowań egzekucyjnych.

Bezsporne, nadto dowód: umowa k. 432-441, odpisy z kw k. 26-158

Ł. B. oraz jego ojciec W. B. i S. A. znali się od wielu lat, współpracowali też gospodarczo.

Dowód: zeznania powoda k. 675v w zw. z k. 470v-471, częściowo zeznania pozwanego Ł. B. k. 675v w zw. z k. 471-472, zeznania świadka R. M. k. 472v-473, częściowo zeznania świadka W. B. k. 633v-634

Umowami darowizn zawartych w formie aktu notarialnego w dniu 18 grudnia 2014 r. przed notariuszem H. J. prowadzącą Kancelarię Notarialną w P. (nr rep. A 1782/2014), dłużnik S. A. i przeniósł na M. A. prawo własności następujących nieruchomości:

- a) nieruchomości gruntowej dla której Sąd Rejonowy w Szamotułach prowadzi księgę wieczystą o nr KW (...),
- b) nieruchomości gruntowej dla której Sąd Rejonowy w Szamotułach prowadzi księgę wieczystą o nr KW (...),
- c) nieruchomości gruntowej dla której Sąd Rejonowy w Szamotułach prowadzi księgę wieczystą o nr KW (...),
- d) nieruchomości gruntowej dla której Sąd Rejonowy w Szamotułach prowadzi księgę wieczystą o nr KW (...),
- e) nieruchomości gruntowej dla której Sąd Rejonowy w Szamotułach prowadzi księgę wieczystą o nr KW (...),
- f) nieruchomości gruntowej dla której Sąd Rejonowy w Szamotułach prowadzi księgę wieczystą o nr KW (...),
- g) nieruchomości gruntowej dla której Sąd Rejonowy w Szamotułach prowadzi księgę wieczystą o nr KW (...),
- h) nieruchomości gruntowej dla której Sąd Rejonowy w Szamotułach prowadzi księgę wieczystą o nr KW (...),
- i) nieruchomości gruntowej dla której Sąd Rejonowy w Szamotułach prowadzi księgę wieczystą o nr KW (...).

Bezsporne, nadto dowód: odpisy z kw k. 159-337

Dokonując zaskarżonej czynności S. A. był dłużnikiem wielu wierzycieli i to na znaczne kwoty, z których część prowadziła już wówczas wobec niego postępowania egzekucyjne. Jak wynika przy tym z dokumentów znajdujących się w aktach Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Szamotułach W. S. w sprawach egzekucyjnych Km 2345/13 i Km 1125/15 prowadzonych przeciwko S. A., egzekucja wierzytelności różnych wierzycieli, w tym powoda do tej pory pozostaje bezskuteczna, a wobec dłużnika prowadzone są dwadzieścia dwie sprawy cywilne, w których zadłużanie wynosi łącznie 1.766.171 zł.

Dowód: dokumenty z akt komorniczych k. 490-514, 525-558, zeznania powoda k. 675v w zw. z k. 470v-471, zeznania świadka Z. O. k. 472, zeznania świadka R. M. k. 472v-473

Powód do chwili obecnej nie otrzymał żadnej kwoty z tytułu spłaty pożyczki.

Dowód: wyrok w sprawie III K 126/15 z uzasadnieniem k. 573-587, zeznania powoda k. 675v w zw. z k. 470v-471, zeznania świadka R. M. k. 472v-473

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o ww. dowody osobowe i z dokumentów.

Jako wiarygodne Sąd ocenił zeznania powoda i świadków Z. O. oraz R. M.. Zeznania te były spójne i zgodne z dokumentami złożonymi do akt sprawy. Nadto wobec uznania powództwa w uwzględnionej części przez pozwanego należało uznać, że okoliczności z nich wynikające, a zgodne z twierdzeniami powoda nie były kwestionowane przez stronę pozwaną.

Jako wiarygodne jedynie w części Sąd ocenił zeznania pozwanego oraz W. B. (ojca pozwanego). Sąd nie dał im wiary co do tego, że wielkość obciążeń hipotecznych na nabytych przez pozwanego od dłużnika nieruchomościach kilkakrotnie przekracza wartość tych nieruchomości – twierdzenia te były gołosłowne, nie popierał ich żaden materiał dowodowy, w szczególności nie wykazano wartości nieruchomości, ani wielkości zadłużeń zabezpieczonych hipotekami. Również zeznania nie były wiarygodne odnośnie braku bliższych relacji z dłużnikiem – przeczą temu zeznania powoda i świadków przesłuchanych w sprawie, z których wynika nie tylko fakt znajomości, lecz też istotnego zaangażowania pozwanego i jego ojca w prowadzenie negocjacji co do spłaty zadłużenia S. A. względem świadków.

Sąd oddalił wniosek powoda o zeznania świadka W. S. – Komornika Sądowego, jako nie mający znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy, z uwagi na fakt, że okoliczności, co do których świadek miałby zeznawać Sąd ustalił oparciu o dokumenty, w tym z akt komorniczych.

Pozwany cofnął natomiast wniosek o zeznania świadka S. A..

Dokumenty stanowiące podstawę ustaleń faktycznych Sąd uznał za wiarygodne, nie były one kwestionowane przez żadną ze stron procesu, a i Sąd nie znalazł podstaw, by powziąć w wątpliwość ich wiarygodność.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Powód cofnął pozew w części, tj. w zakresie żądania uznania za bezskuteczną zaskarżonej umowy sprzedaży w zakresie przeniesienia własności nieruchomości gruntowej położonej w miejscowości G., gmina D., powiat (...), dla której Sąd Rejonowy w Szamotułach prowadzi księgę wieczystą o nr kw (...). Strona pozwana wyraziła zgodę na to częściowe cofnięcie pozwu.

Zgodnie z art. 355§1 k.p.c., Sąd wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania, jeżeli powód cofnął ze skutkiem prawnym pozew. Z kolei art. 203§1 k.p.c. stanowi, że pozew może być cofnięty bez zezwolenia pozwanego aż do rozpoczęcia rozprawy, a jeżeli z cofnięciem połączone jest zrzeczenie się roszczenia - aż do wydania wyroku. Sąd nie dostrzegł przy tym w niniejszej sprawie okoliczności, które powodowałyby konieczność uznania cofnięcia pozwu w ww. części za niedopuszczalne (art. 203§4 k.p.c.). W konsekwencji z uwagi na treść art. 203§1 k.p.c. w zw. z art. 355§1 k.p.c. należało uznać częściowe cofnięcie pozwu za skuteczne i orzec jak w punkcie 2 wyroku.

W odniesieniu do pozostałej części żądania pozwu, w trakcie postępowania pozwany uznał powództwo. Art. 213 § 2 k.p.c. stanowi, iż sąd jest związany uznaniem powództwa, chyba że uznanie jest sprzeczne z prawem lub zasadami współżycia społecznego albo zmierza do obejścia prawa.

Uznanie powództwa sprowadza się do tego, że pozwany za zasadne uznaje zarówno roszczenie powoda, jak i przyznaje uzasadniające je przytoczone przez powoda okoliczności faktyczne, a w konsekwencji godzi się na wydanie wyroku uwzględniającego żądanie pozwu. Jest to stanowcze, bezwarunkowe oświadczenie woli i wiedzy pozwanego. Żądanie

pozwu może być uznane przez pozwanego w całości, bądź w określonej części. Pozwany może uznać powództwo w toku całego postępowania, tj. od momentu doręczenia mu pozwu aż do prawomocnego zakończenia sprawy. W niniejszej sprawie pozwany w toku procesu uznał powództwo w analizowanej części.

Sąd jest związany uznaniem powództwa. Jak wynika z art. 213§2 k.p.c., zobowiązany jest jednak dokonać oceny, czy czynność ta nie jest sprzeczna z prawem lub zasadami współżycia społecznego albo zmierza do obejścia prawa. Ocena, czy zachodzi niedopuszczalność uznania powództwa, następuje w oparciu o materiał znajdujący się w aktach sprawy.

W niniejszej sprawie Sąd nie dopatrył się zaistnienia przesłanek, które uniemożliwiłyby wydanie wyroku z uznania. Przeciwnie, również zebrany w sprawie materiał dowodowy potwierdza zasadność żądania pozwu.

Podstawę prawną żądania pozwu stanowi art. 527 § 1 k.c., zgodnie z którym, gdy wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, każdy z wierzycieli może żądać uznania tej czynności za bezskuteczną w stosunku do niego, jeżeli dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć.

Konstrukcja ochrony pauliańskiej oparta jest na instytucji względnej bezskuteczności czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzyciela (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 5 czerwca 2002 r., II CKN 1336/00). Ochrona ta polega na możliwości zaskarżenia przez wierzyciela krzywdzącej go czynności prawnej celem uznania tej czynności za bezskuteczną względem niego. W razie uwzględnienia tego żądania przez sąd wierzyciel uzyskuje możliwość dochodzenia zaspokojenia od osoby trzeciej, będącej stroną czynności prawnej uznanej za bezskuteczną wobec skarżącego, z ograniczeniem do przedmiotów majątkowych, które wskutek zaskarżonej czynności wyszły z majątku dłużnika lub do niego nie weszły (B. Łubkowski (w:) Komentarz, t. II, 1972, s. 1244; Z. Radwański (w:) System prawa prywatnego, t. 2, s. 444 i n.; Z. Radwański, A. Olejniczak, Zobowiązania, 2008, s. 29 i n.; W. Czachórski, Zobowiązania, 2009, s. 905 i n.).

Przesłankami tzw. skargi pauliańskiej są zatem :

- 1) istnienie godnego ochrony interesu wierzyciela w postaci wierzytelności,
- 2) dokonanie przez dłużnika czynności prawnej z osobą trzecią,
- 3) pokrzywdzenie wierzyciela wskutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika,
- 4) dokonanie przez dłużnika czynności ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela,
- 5) uzyskanie wskutek tej czynności korzyści majątkowej przez osobę trzecią,
- 6) działanie osoby trzeciej w złej wierze

(tak: A. Janiak [w:] A. Kidyba (red.), Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania - część ogólna, LEX 2010).

Ciężar udowodnienia istnienia tych przesłanek spoczywa, zgodnie z ogólną regułą rozkładu ciężaru dowodów (art. 6 k.c.) na powodzie – wierzycielu. Jedynie domniemania zmieniają rozkład ciężaru dowodu. I tak zgodnie z § 3 cyt. przepisu, jeżeli wskutek czynności prawnej dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli uzyskała korzyść majątkową osoba będąca w bliskim z dłużnikiem stosunku, domniemywa się, iż wiedziała ona, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Domniemanie to może zostać obalone przez osobę trzecią poprzez udowodnienie, że mimo stosunku bliskości z dłużnikiem nie wiedziała o świadomości dłużnika pokrzywdzenia wierzycieli i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się o tym dowiedzieć. Kolejne domniemanie ustanawia art. 529 k.c., przewidując, że jeżeli w chwili darowizny dłużnik był niewypłacalny, domniemywa się, iż działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. To samo dotyczy wypadku, gdy dłużnik stał się niewypłacalny wskutek dokonania darowizny.

Najdalej jednak idące ułatwienie dowodowe w realizacji skargi pauliańskiej przez wierzyciela stanowi art. 528 k.c., według którego okoliczność, że osoba trzecia wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła dowiedzieć się o tym, że dokonując czynności prawnej dłużnik działał z pokrzywdzeniem wierzycieli, tj. okoliczność, która według reguły z art. 527 § 1 k.c. jest istotna dla możliwości uznania czynności dłużnika za bezskuteczną, nie ma znaczenia w sytuacji, gdy osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie. W tej sytuacji wierzyciel nie musi wykazywać wymienionej okoliczności, a osoba trzecia nie może bronić się przez wykazanie, że nie wiedziała lub nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał z pokrzywdzeniem wierzycieli. Korzyścią majątkową bezpłatną w rozumieniu art. 528 k.c. jest niewątpliwie korzyść uzyskana w wyniku darowizny.

W niniejszym postępowaniu powód wykazał, że przysługuje mu wierzytelność wobec dłużnika S. A. wynikająca z umowy pożyczki zawartej w dniu 1 sierpnia 2013 r. na kwotę 393.000 zł, która miała być spłacona przez dłużnika do dnia 31 października 2013 r., czego dłużnik nie uczynił. Zeznania powoda i świadka R. M., których wiarygodność w tym zakresie dodatkowo wspiera wydany w sprawie III K 126/15 tutejszego Sądu wyrok i jego uzasadnienie wskazuje przy tym, że mimo adnotacji z dnia 1 września 2014 r. na umowie pożyczki, kwota pożyczki nie została przez dłużnika spłacona. Nadto prawomocny od dnia 17 lutego 2015 r., opatrzony klauzulą wykonalności nakaz zapłaty wydany po dacie ww. adnotacji, bo dnia 29 grudnia 2014 r. w sprawie o sygn. akt XII Nc 276/14 stwierdza tę wierzytelność powoda służącą mu od dłużnika S. A. w kwocie 393.000 zł wraz z kosztami procesu. Nie zostało wykazane przez stronę pozwaną, aby po wydaniu tego orzeczenia nastąpiła spłata z niego wynikającej wierzytelności powoda, czy aby nakaz zapłaty został pozbawiony wykonalności.

Z odpisów ksiąg wieczystych nr (...),

a także ze znajdującego się w aktach kw odpisu umowy (kopia w aktach niniejszej sprawy) wynika natomiast, że w dniu 7 sierpnia 2014 r. dłużnik S. A. dokonał przeniesienia w drodze umowy sprzedaży na rzecz Ł. B. własności w/ w nieruchomości. Jak wynika z kolei z dokumentów znajdujących się w aktach Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Szamotułach W. S. w sprawach egzekucyjnych Km 2345/13 i Km 1125/15 prowadzonych przeciwko S. A., egzekucja wierzytelności różnych wierzycieli, w tym powoda do tej pory pozostaje bezskuteczna, a wobec dłużnika prowadzone są dwadzieścia dwie sprawy cywilne, w których zadłużanie wynosi łącznie 1.766.171 zł.

Skoro egzekucja jest bezskuteczna, wykazane zostało, że na skutek czynności z dnia 7 sierpnia 2014 r. dłużnik stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, bowiem majątek nie wystarcza na spłacenie powodowi długu. Niewypłacalność dłużnika w rozumieniu art. 527 k.c. oznacza bowiem stan majątku dłużnika, w którym egzekucja nie może przynieść zaspokojenia wierzytelności pieniężnej przysługującej przeciwko dłużnikowi. Niezależnie od tego dłużnik staje się niewypłacalny w wyższym stopniu także wtedy, gdy zaspokojenie można uzyskać, lecz z dodatkowym znacznym nakładem kosztów, czasu i ryzyka. Inaczej, stan niewypłacalności dłużnika w stopniu wyższym obejmuje utrudnienie i odwleczenie zaspokojenia (wyrok Sądu Najwyższego z 28 listopada 2001 r., IV CKN 525/00). W związku z tym bez znaczenia pozostaje, czy nieruchomości jeszcze przed umową pożyczki z dnia 1 sierpnia 2013 r. były obciążone hipotecznie, tym bardziej że rzeczywista wielkość należności zabezpieczonych hipotecznie może być niższa niż suma hipoteki i wartość nieruchomości, a nadto jak wynika ze złożonych z pozwem odpisów ksiąg wieczystych, niektóre wierzytelności są zabezpieczone hipotecznie na różnych nieruchomościach stanowiących niegdyś własność S. A.. Nie stoi też na przeszkodzie uznaniu pokrzywdzenia wierzyciela fakt, że nieruchomości były w chwili dokonania zaskarżonej czynności zajęte w postępowaniach egzekucyjnych toczących się z wniosku innych wierzycieli, skoro nie doszło do ich zajęcia w postępowaniu egzekucyjnym wszczętym przez powoda, a to z uwagi na fakt właśnie zbycia nieruchomości przez dłużnika na rzecz pozwanego.

Powód wykazał też przesłankę działania dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela. Wynika ona z dokumentów dołączonych do pozwu, potwierdzających wskazaną wyżej bezskuteczność egzekucji, a także zbywanie przedmiotów majątkowych przez dłużnika i jego żonę pod koniec 2014 r. (darowizna nieruchomości (...), (...), (...), (...), (...), (...), (...), (...), (...)) na rzecz córki M. A.). Nadto jak wynika z dokumentów zebranych w aktach sprawy (odpisy z ksiąg wieczystych, dokumenty z akt komorniczych) dokonując zaskarżonej czynności S. A. był dłużnikiem wielu wierzycieli i to na znaczne kwoty, z których część prowadziła już wówczas wobec niego postępowania egzekucyjne.

Powód wykazał też przesłankę działania pozwanego przy zawieraniu zaskarżonej czynności w złej wierze. Pozwany i jego ojciec znali dłużnika od wielu lat. Z zeznań świadków Z. O. i R. M. wynika, że pozwany wraz ze swoim ojcem, a w przypadku R. M. również prawnikiem rozmawiali z nimi o spłacie przysługujących im wobec S. A. wierzytelności. Okoliczności te wskazują, że pozwany i dłużnik pozostawali w bliskich stosunkach w rozumieniu art. 527§3 k.c., a tym samym że ma zastosowanie domniemanie, iż pozwany wiedział o kontekście działania dłużnika (pokrzywdzeniu powoda). W orzecznictwie przyjmuje się bowiem, że okolicznościami świadczącymi o stosunku bliskości mogą być: wieloletnia znajomość, przyjazne stosunki koleżeńskie, powiązania gospodarcze czy planowanie wspólnej działalności gospodarczej, przyjaźń, koleżeństwo, a nawet sporadyczne kontakty gospodarcze (zob. Kodeks cywilny. Tom II. Komentarz, red. T. Gutowski, 2016 r. Legalis i wskazane tam orzecznictwo). Niezależnie od tego trzeba zauważyć, że wiedza osoby trzeciej może być rzeczywista, wystarcza jednak, że będzie możliwa - przy dołożeniu należytej staranności i obejmować musi dwa fakty: że czynność prawna dłużnika krzywdzi wierzyciela oraz że dłużnik o tym wie. Już przed zawarciem przedmiotowej umowy pozwany miał świadomość zadłużeń i problemów finansowych S. A. – co sam przyznał w trakcie zeznań na pierwszej rozprawie, a nadto w księgach wieczystych nieruchomości figurowały hipoteki zabezpieczające liczne zobowiązania dłużnika i wpisy dotyczące postępowań egzekucyjnych. Wobec tego pozwany zawierając w sierpniu 2014 r. ze S. A. przedmiotową umowę wiedział, a co najmniej przy dochowaniu należytej staranności mógł się dowiedzieć o trudnej sytuacji finansowej S. A., niewywiązywaniu się ze zobowiązań wobec wierzycieli, a tym samym o tym, że poprzez dokonanie zaskarżonej czynności S. A. świadomie doprowadził do swojej niewypłacalności lub do jej pogłębienia, skoro cena sprzedaży trzech nieruchomości została ustalona na kwotę 10.000 zł.

Nadmienić też należy, że zgodnie z art. 528 k.c. w przypadku czynności nieodpłatnej wierzyciel może żądać uznania czynności za bezskuteczną, chociażby osoba trzecia (w tym przypadku pozwany) nie wiedziała i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Przy tym nawet formalnie odpłatna czynność może zostać uznana w świetle art. 527 i nast. k.c. za czynność nieodpłatną. We wszystkich bowiem przypadkach, gdy ochrona pewnych praw czy interesów uzależniona jest od nieodpłatnego charakteru dokonanej czynności, przyjęcie formalnego kryterium odpłatności czyniłoby tę ochronę iluzoryczną. Na gruncie art. 528 k.c. ocena, czy doszło do czynności odpłatnej, czy nieodpłatnej powinna być dokonana nie w oparciu o kryterium formalne, lecz materialne. Należy dokonać oceny merytorycznej, a więc porównać wartość obu świadczeń i w sytuacji rażącej ich dysproporcji przyjąć nieodpłatny charakter dokonanej czynności. Przez pojęcie odpłatności w rozumieniu przepisów k.c. regulujących roszczenie pauliańskie należy rozumieć w zasadzie pełny ekwiwalent korzyści majątkowej (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 listopada 2012 r., V CSK 542/11 i wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2011 r. IV CSK 624/10). Przy tym na tle art. 528 k.c. ocena, czy inne świadczenie może być uznane za ekwiwalent za korzyść uzyskaną od dłużnika - winna być dokonywana z obiektywnego punktu widzenia, nie zaś z punktu widzenia samych stron (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 6 grudnia 2012 r., I ACa 1149/12 i wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2011 r. IV CSK 624/10). Jak wynika z umowy sprzedaży wartość przedmiotu umowy – trzech nieruchomości strony określiły na 10.000 zł. Wskazuje to, zgodnie z zasadami doświadczenia życiowego, jednoznacznie na brak ekwiwalentności świadczeń. Nieodpłatny charakter zaskarżonej czynności w świetle treści art. 528 k.c. czyni natomiast zbędnym ustalenie, czy pozwany zawierając zaskarżoną umowę działał w złej wierze, tj. wiedział lub przy dołożeniu należytej staranności powinien wiedzieć, że czynność prawna dłużnika krzywdzi wierzycieli oraz że dłużnik o tym wie. Gołosłowne były przy tym twierdzenia pozwanego, że cena została ustalona na taką kwotę, gdyż wielkość obciążeń hipotecznych na nabytych przez pozwanego od dłużnika nieruchomościach kilkakrotnie przekracza wartość tych nieruchomości – pozwany nie wykazał w tym zakresie swoich twierdzeń, w szczególności nie powołał żadnych dowodów w celu wykazania rynkowej wartości nieruchomości i wielkości na dzień zawarcia umowy zadłużeń zabezpieczonych hipotekami. Nadto jak wynika ze złożonych z pozwem odpisów ksiąg wieczystych, niektóre wierzytelności są zabezpieczone hipotecznie na różnych nieruchomościach stanowiących niegdyś własność S. A., trudno zatem uznać za zasadne pomniejszanie przez strony umowy wartości każdej z nieruchomości i to o pełną wartość zadłużeń.

Podsumowując przeprowadzone rozważania, w toku procesu zostało wykazane istnienie przesłanek roszczenia powoda z art. 527 k.c. o uznanie za bezskuteczną w stosunku do powoda, w celu zaspokojenia wierzytelności powoda

wobec S. A. w kwocie 393.000 zł stwierdzonej nakazem zapłaty wydanym w dniu 29 grudnia 2014 r. w postępowaniu upominawczym przez Sąd Okręgowy w Poznaniu w sprawie o sygnaturze akt XII Nc 276/14, umowy sprzedaży zawartej w dniu 7 sierpnia 2014 r. pomiędzy S. A. a pozwanym Ł. B. w części dotyczącej nieruchomości położonej w miejscowości G., gmina D., dla której Sąd Rejonowy w Szamotułach prowadzi księgę wieczystą nr Kw (...) oraz nieruchomości położonej w miejscowości G., gmina D., dla której Sąd Rejonowy w Szamotułach prowadzi księgę wieczystą nr Kw (...).

Mając na uwadze powyższe, uznanie żądania pozwu nie jest sprzeczne z prawem ani nie zmierza do jego obejścia, ani w żaden sposób nie jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego.

Zgodnie z art. 333 § 1 pkt 2 k.p.c., w wypadku wydania wyroku zasądającego roszczenie uznane przez pozwanego, sąd z urzędu nadaje wyrokowi rygor natychmiastowej wykonalności. Mając jednak na uwadze, że wyrok w niniejszej sprawie nie ma charakteru zasądającego, a ma charakter kształtujący, Sąd nie nadał wyrokowi w punkcie 1 rygoru natychmiastowej wykonalności.

Co do kosztów procesu poniesionych przez strony wskazać trzeba, że powództwo zostało uwzględnione w części, gdyż co do części pozew został cofnięty, a nadto strony nie domagały się ich rozliczenia, wnosząc o wzajemne zniesienie kosztów zastępstwa procesowego. Dlatego też Sąd zniósł koszty procesu poniesione przez strony - w oparciu o art. 100 k.p.c. w zw. z art. 109§ 1 k.p.c. i art. 104 k.p.c. stosowanym per analogiam. Odnośnie kosztów postępowania wywołanego zażaleniem pozwanego w postaci opłaty sądowej od zażalenia należy nadto zauważyć, że Sąd II instancji nie pozostawił ich rozstrzygnięcia Sądowi I instancji, a zażalenie pozwanego zostało oddalone.

W sprawie powstały nadto nieuiszczone koszty Skarbu Państwa w postaci opłaty sądowej od pozwu w wysokości 19.650 zł, od uiszczenia której powód został zwolniony. W związku z tym na podstawie art. 100 k.p.c. w zw. z art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, Sąd nakazał ściągnąć od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Poznaniu z tego tytułu kwotę 13.100 zł, tj. 2/3 należnej opłaty. Powództwo dotyczyło bowiem umowy w zakresie trzech nieruchomości, co do jednej z nich powód cofnął pozew, a co dwóch pozostałych żądanie pozwu zostało uwzględnione. Pozwany przegrał zatem sprawę co do 2/3 części i w tym zakresie powinien ponieść koszty sądowe. Brak było podstaw do zastosowania art. 102 k.p.c. i nie obciążenia pozwanego nieuiszczonymi kosztami sądowymi. Treść powołanego przepisu stanowi, że w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. Przepis ten znajduje zastosowanie, gdy wprawdzie strona co do zasady winna zostać obciążona obowiązkiem zwrotu kosztów procesu (w związku z przegraniem czy częściowym przegraniem procesu), jednak z uwagi na jej sytuację materialną, osobistą bądź charakter sprawy obciążenie jej kosztami procesu byłoby niezasadne. W orzecznictwie utrwalono pogląd, że cytowany przepis znajduje zastosowanie, gdy sprawa ma charakter wątpliwy bądź dyskusyjny, dochodzone roszczenie wynika z niejasno sformułowanych przepisów prawa, bądź też gdy strona znajduje się w wyjątkowo ciężkiej sytuacji majątkowej, a wytaczając powództwo była subiektywnie przeświadczona o zasadności dochodzonego roszczenia. W niniejszej sprawie nie zachodzą okoliczności uzasadniające zastosowanie art. 102 k.p.c. Pozwany nie uznał powództwa przy pierwszej czynności procesowej, a dopiero po przeprowadzeniu większości postępowania dowodowego, nie wykazał też, aby jego sytuacja materialna czy osobista była tego rodzaju, że uzasadniałaby odstąpienie od obciążenia go kosztami procesu. Zaznaczyć trzeba, że również w razie zawarcia ugody brak jest podstaw do nieobciążania stron nieuiszczonymi kosztami sądowymi (art. 104 k.p.c. ma zastosowanie jedynie do kosztów procesu poniesionych przez strony).

SSO Agnieszka Śliwa